

Projev prezidenta republiky u příležitosti státního svátku

dne 28. října 2007

Vážení vzácní hosté zde ve Vladislavském sále Pražského hradu, vážení spoluobčané u rozhlasových a televizních přijímačů,

v den našeho nejvýznamnějšího státního svátku k Vám hovořím již popáté a je to pro mne velká čest. V těchto svých projevech jsem se zabýval převážně vnitřními záležitostmi naší země, což vycházelo z mého velmi silného přesvědčení, že – i když žijeme ve velmi otevřeném a, jak se teď módně říká, globalizovaném světě a v již velmi propojené Evropě – náš život se odehrává zde.

Myslím tím u nás doma. Zdůrazňovat právě toto v dnešní době příliš moderní není, ale určitě to neznamená obhajobu žití s klapkami na očích, či chválu zápecnictví, národovectví, čechákovství či čehokoli podobného, jak se nám snaží namluvit ti, kteří sami sebe považují za velké světáky. Kontakty s vnějším světem naše životy nesmírně obohacují, ale to vnější, to od jinud, není a nesmí se stát náhražkou toho základního, toho, co získáváme z našeho vzájemného soužití.

Východiskem pro naše životy by nemělo být pouhé prosazování univerzálních lidskoprávních hodnot a už vůbec ne bezbřehý kosmopolitismus či libivý internacionalismus. Zakotvení v tom domácím není ničím nahraditelné.

Tato slova neříkám bez jistého záměru. Teprve po nich si dovoluji věnovat svůj dnešní projev otázkám našich vztahů právě k onomu vnějšímu. Nikoli jako k náhražce toho vnitřního, domácího, ale jako jeho doplněk.

První rovinou našich vnějších vztahů jsou bezpochyby vztahy sousedské. To, že jsou dnes ve velmi dobrém stavu, bereme jako samozřejmost, ale neměli bychom zapomínat, že je to v dlouhodobém historickém kontextu vlastně něco zcela unikátního. Měli bychom si proto našich dobrých sousedských vztahů umět vážít a zvláště bychom měli ocenit, jak příkladné a skutečně nadstandardní jsou naše současné vztahy se Slovenskem a jak tradičně pevné a přátelské jsou naše vztahy s Polskem.

V oblasti politické však dva problémy vidím a ty bychom přehlížet neměli. Jsou jimi nesouhlas našeho jižního souseda s naší jadernou energetikou a opakující se nastolování otázek poválečného uspořádání střední Evropy v nikoli nevýznamných politických kruzích u našeho souseda západního.

Využívejme všech příležitostí, abychom těmto našim sousedům svou pozici přátelsky vysvětlili, ale musíme ji umět i rezolutně obhajovat. Naše postoje jsou poměrně jednoduché a měli bychom v nich být zajedno:

1. elektrickou energii potřebujeme a potřebovat budeme. Vyrábět ji můžeme jen s těmi zdroji, které máme k dispozici a které jsou pro nás ekonomicky únosné. Jaderná energetika mezi ně patří;

2. v historii země naší – ale i v historii všech zemí dalších – se staly různé pěkné i nepěkné věci. Věci, na které můžeme být s odstupem času hrdí, i věci, které se nikdy stát neměly. Víme ale i to, že historie je a musí zůstat historií. Její původní příčinné souvislosti a časové posloupnosti jsou jednou provždy dané a změnit se nedají. Historii prožít znovu nelze. Zneužívat ji pro současné politické cíle je nepřijatelné a pro mírové a přátelské soužití v Evropě velmi

riskantní, což si bohužel někteří málo uvědomují.

Druhou rovinou našich vnějších vztahů je Evropa a Evropská unie. V Evropě žádnými nováčky nejsme a přítomni v ní jsme byli vždycky. Evropa proto byla, je a bude naším nejpřirozenějším kulturně-civilizačním zázemím, což nezpochybňuje snad nikdo. I když zázemí znamená hodně, v den 89. výročí založení našeho státu bychom měli říci, že alternativu k naší státnosti nepředstavuje a představovat nemůže.

Právě proto, že nám o Evropu tolik jde, je naší povinností unikátnost tohoto kontinentu – s jeho autentickou tradicí svobody a demokracie na straně jedné a s jeho neopakovatelnou kulturou, zvyklostmi a tradicemi na straně druhé – maximálně chránit. Nejsem jistě jediný, kdo si uvědomuje, že experimentální přechod od dominance národních struktur ke strukturám nadnárodním znamená riskantní změnu, která není pouhým, dávno předurčeným evolučním pokračováním dosavadního evropského vývoje a že není zcela samozřejmou etapou na cestě co největšího prohlubování demokracie. Jsem přesvědčen, že ty evropské země, které kvůli svému – doufám, že ještě ne zcela zapomenutému – historickému vývoji demokracii dlouho neměly, jsou povinovány otázky tohoto typu klást dostatečně nahlas. Nejcenějším vkladem, který do integrující se Evropy můžeme právě my přinést, je naše drazé zaplacená historická zkušenost.

Třetí rovinou je naše transatlantické spojení a v rámci něho vztah se Spojenými státy, který se v minulém století několikrát ukázal být mimořádně významným. I nyní, kdy ještě ani zdaleka nenastal „konec historie“ a spolu s ním věčný mír a dokonalé vzájemné porozumění všech a se všemi, je v našem vlastním zájmu o toto spojení usilovat a dávat mu konkrétní náplň. Příkladem může být naše dnešní debata o americké radarové základně na našem území, která tento problém odráží velmi přesně: hledáme vhodný „tmel“ našeho spojení a zamýšlíme se přitom nad tím, kde jsou – i nás se dotýkající – hrozby současného světa. Obojí si musíme u nás doma zcela otevřeně „vyříkat“, neboť u nikoho nesmí zůstat pachutí manipulace či absence dialogu.

Čtvrtou z pěti hlavních rovin našich vnějších vztahů jsou vztahy s dalšími světovými velmocemi – s Čínou, Indií a Ruskem, ale i s některými dalšími, svůj význam rychle zvyšujícími zeměmi, které – cokoli si myslíme o jejich minulosti či jakkoli oceňujeme (nebo neoceňujeme) jejich současnost – důležitými zeměmi 21. století budou. Nevšímat si jejich dnešního úsilí a podceňovat jejich rychlý všestranný rozvoj by bylo z naší strany hrubou chybou. Hledejme proto cesty jak vztahy s těmito zeměmi posilovat a jak přitom prosazovat naše zájmy a jak uplatňovat námi zastávané hodnoty, aniž by utrpělo jedno či druhé. I v těchto věcech se braňme zjednodušeným ideologickým nálepkám novinových titulků.

Důležité jsou i vztahy s ostatními zeměmi světa. Vztahy přátelské se zeměmi spřátelenými, provádějícími mírovou politiku a respektujícími politickou demokracii a elementární občanské svobody, i vztahy složitější se zeměmi, které toto nedělají. Jsme země relativně malá a každého přátelského vztahu bychom si měli umět vážit a měli bychom ho pěstovat.

Vážení přítomní, vážení spoluobčané,

v den 89. výročí vzniku našeho novodobého státu nemám ambici pokoušet se nastínit něco jako program zahraniční politiky našeho státu. Snažil jsem se tuto tak důležitou

problematiku trochu zpřehlednit a tím přispět k hledání oné velmi citlivé rovnováhy mezi nejrozumnějšími tendencemi, zájmy a tlaky, které nás mohou, pokud na ně nebudeme dostatečně připraveni, zavést do slepých uliček prázdného vlastenčení nebo stejně prázdného kosmopolitismu.

Počátek jednadvacátého století nám klade staré, tradiční, mnohokrát již nastolované otázky v novém přebalu a s novými akcenty. Od našich uvážlivých, ale sebevědomých odpovědí na ně se bude odvíjet osud naší země v příštích letech a desetiletích.

Děkuji za pozornost.